

**"OPINTOJEN OHJAUS ON PROSESSI, JOKA KESTÄÄ
KOKO OPISKELUN AJAN"**

Opinto-ohjauksen prosessi Humakissa

Heli Kurkko

**Kehittämishankeraportti
Marraskuu 2006**

**JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU**
Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Tekijä(t) Kurkko, Heli	Julkaisun laji Kehittämishankeraportti	
	Sivumäärä 23+4	Julkaisun kieli Suomi
	Luottamuksellisuus Salainen ☐ saakka	
Työn nimi "Opintojen ohjaus on prosessi, joka kestää koko opiskelun ajan" Opinto-ohjauksen prosessi Humakissa		
Koulutusohjelma Ammatillinen opettajakorkeakoulu, opinto-ohjaajakoulutus		
Työn ohjaajat Virtanen, Riitta		
Toimeksiantaja(t) Humanistinen ammattikorkeakoulu		
Tiivistelmä <p>Työn tavoitteena oli prosessitoiminnan kautta tuottaa yhteistyössä Humanistisessa ammattikorkeakoulussa kolmen koulutusohjelman yhteinen kuvaus ohjauksen vaiheista ja ohjausprosessista. Tässä kehittämistyössä työvälineenä käytettiin toimintaprosessin kuvausta. Prosessin aikana kirjattiin myös ohjausprosessin menestystekijät ja odotukset. Prosessiin kirjattiin ohjauksen vaiheet ennen opintojen aloittamista valmistumiseen ja työelämään siirtymiseen asti. Työn vaiheet etenivät suunnitelmien mukaan.</p> <p>Ohjausprosessi kuvaa prosessin vaiheisiin liittyvät tavoitteet, tuotoksen, eri toimijat, prosessin vaiheeseen liittyvät tarvittavat dokumentit ja asiakirjat sekä prosessivaiheen arvioinnin ja seurannan.</p> <p>Työskentelytapa itsessään on prosessi, joka jatkuu edelleen keväällä 2007. Tällöin luodaan koulutusohjelmakohtaiset sovellukset ohjausprosessille. Tähän mennessä tuotettu prosessikuvaus on Humanistisessa ammattikorkeakoulussa hyväksytty ja otettu käyttöön.</p>		
Avainsanat (asiasanat) opintojen ohjaus, prosessitoiminta, hops-ohjaus, ammattikorkeakoulu		
Muut tiedot		

Author(s) Kurkko, Heli	Type of Publication Development project report	
	Pages 23+4	Language Finnish
	Confidential Until ☐	
Title "Guidance counselling is a process which lasts throughout the entire time of study" The process of guidance counselling within the Humak University of Applied Sciences		
Degree Programme Degree Programme in Teacher Pedagogical Education		
Tutor(s) Virtanen, Riitta		
Assigned by Humak University of Applied Sciences		
Abstract <p>The aim of this work was to produce, by using process activity, a common description of the process of guidance counselling and its different stages within three different study programmes in the Humak University of Applied Sciences. As a means to do this, we used the description of process activity. During this process also the successes gained and the expectations given to the guidance counselling process were written down. All the different stages of counselling from even before the beginning of the studies to graduation and moving on to the working life we written down to the process. The different phases of the work proceeded as planned.</p> <p>The guidance counselling process shows all the aims related to the different phases of the process, the output, the different members involved, the documents needed to be able to see the phase of the process and, in addition, the assessment and the follow up.</p> <p>This way of working is a process on itself. It still continues in the spring 2007 when different guidance counselling applications are formed to meet the needs of the different study programmes. The description of the process activity which has been produced so far has been accepted and taken into use within the Humak University of Applied Sciences.</p>		
Keywords counselling, process activity, study counselling, vocational college		
Miscellaneous		

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO.....	2
2 KOHTI AUTONOMISTA OPISKELIJAA AMMATTIKORKEAKOULUSSA.....	3
2.1 Opintojen ohjaus.....	5
2.2 Hops autonomisen opiskelijan tukena.....	5
3 HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU HUMAK.....	6
4 OPINTOJEN OHJAUS HUMAKISSA.....	7
4.1 Hops-ohjaus opiskelijapalveluna.....	10
4.2 Hopsista portfolioon.....	12
5 TOIMINTAPROSESSIN KUVAUS KEHITTÄMISEN TYÖVÄLINEENÄ.....	13
6 OPINTO-OHJAUS PROSESSINA HUMAKISSA.....	14
6.1 Prosessitoiminta Humakissa.....	15
6.2 Ohjausprosessi.....	16
6.3 Ohjaus prosessina.....	17
POHDINTA.....	20
LÄHTEET.....	22
LIITTEET.....	24
liite 1. Ohjausprosessin vaiheet.....	24
liite 2. Ohjausprosessi.....	24

1 JOHDANTO

Opintojen ohjaus, sen kehittäminen ja laaduntaminen on erittäin ajankohtaista korkeakouluissa. Työelämä ja siihen liittyvät osaamisvaatimukset ovat muuttuneet itsensä johtamiseen ja sosiaalisten taitojen hallitsemiseen. Koulutukseen on tullut muun muassa uudenlaisia toteuttamismuotoja kuten verkko-opetus ja oppiminen sekä projektiopinnot ja oppiminen. Näihin haasteisiin koulutusorganisaatiot ovat pyrkineet vastaamaan kehittämällä monenlaisia opiskeluprosesseja ja painottamalla esimerkiksi yksilöllisiä opiskelusuunnitelmia. Jo laki velvoittaa ammattikorkeakoulua tukemaan opiskelijan ammatillista kasvua.

Suomen Humanistinen ammattikorkeakoulu Oy (jatkossa käytän nimeä Humak) on verkostoammattikorkeakoulu, joka toimii 12 eri paikkakunnalla Suomessa. Opintojen ohjaus verkostoammattikorkeakoulussa on hyvin ajankohtainen kehittämisen ja laaduntamisen kohde. Yhteiset ohjauksen käytänteet edistävät opintojen sujuvuutta ja luovat yhtenäisyyttä eri kampuksien välille. Kampukset edustavat Humakin yhteisöllisyyttä. Ohjauksessakin puhutaan enemmän yhteisöllisestä ohjauksesta kuin yksilökohtaisesta ohjauksesta. Yhteisöllisessä ohjauksessa ohjaus on koko työyhteisön tehtävä. Ohjaus on myös osa opetussuunnitelmaa ja siinä on käytössä monipuoliset ohjauksen menetelmät (yksilö, ryhmä ja yhteisö.)

Keväällä 2005 Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelmajohtaja kartoitti hopsausta (hopsauksen linjaus, toiminta, käytänteet, merkitys valmistumisen näkökulmasta sekä kehittämiskohteita). Tässä hopsauksella tarkoitetaan sellaista opintojen ohjausta, joka tukee opiskelijan ammatillisen orientaation kehittymistä ja auttaa opiskelijaa opintojen suunnittelussa. Tämän selvityksen tuloksena hopsauksen kehittämiskohteina linjattiin mm. yhtenäisen hopsauksen ohjeistuksen luominen, prosessimallisen hopsauksen kehittäminen ja hopsauksen laaduntaminen.

Aloitin opinto-ohjaajan opinnot keväällä 2005 ja kiinnostuin erityisesti hops-ohjauksen prosessimallin tuottamisesta Humakiin. Tämän työn tavoitteena on

kuvata Humakin opintojen ohjauksen rakenne, erityisesti hops –ohjaus, prosessikaavion avulla eli todentaa ohjaukseen liittyvä toiminta koko opiskelun ajalta. Työ palvelee Humakin työntekijöitä ja opiskelijoita (hops) ohjauksen osalta. Työ on toimintaa ohjaavaa, koska malli auttaa jäsentämään hops-ohjausta. Malli toimii suunnittelun apuvälineenä. Mallin avulla ohjausta voidaan myös analysoida ja edelleen kehittää.

2 KOHTI AUTONOMISTA OPISKELIJAA AMMATTIKORKEAKOULUSSA

Ammattikorkeakoululain (351/2003 § 4.1) mukaan ammattikorkeakoulujen yhtenä tehtävänä on "antaa korkeakouluopetusta ammatillisiin asiantuntijatehtäviin, tukea yksilön ammatillista kasvua." Tämä tehtävä "edellyttää työelämän ja korkeakoulun välistä tiivistä ja tasapainoista vuoropuhelua sekä opiskelijoiden ammatillisen kasvun kokonaisvaltaista ohjausta". (Herranen, Kaalikoski, Mikkonen & Vatanen 2005, 3)

Mannisen (1996) mukaan postmodernissa yhteiskunnassa yksilö joutuu tekemään entistä enemmän valintoja, joiden seurauksia ei täysin pystytä ennakoimaan. Individualismi edellyttää, että ihminen on aktiivinen ja elämänsä vastuuta kantava. Samaan aikaan yksilö on kuitenkin riippuvainen avoimista työmarkkinoista, joka aiheuttaa riippuvuutta koulutusjärjestelmistä ja niihin liittyvistä tuki- ja ohjausjärjestelmistä. Koulutusjärjestelmät luovat työmarkkinakelpoisuutta. (Manninen 1996, 28 - 30.)

1990-luvun muutostekijät koulutusjärjestelmän opetussuunnitelmissa ja rakenteissa korostavat erityisesti ohjauksen, neuvonnan ja tiedottamisen merkitystä. Vuorinen ja Sampson (2000) kuvaavat ohjausta sekä palvelujärjestelmäksi oppilaitoksen sisäisille että ulkoisille käyttäjäryhmille että kehittämisen strategiseksi lähestymistavaksi ja arvovalinnaksi. Yksilötasolla ohjaus on oppimisprosessi, mahdollistamis- ja auttamisprosessi. (Vuorinen & Sampson 2000, 47.)

Korkeakouluopiskelijoilla on suurimmassa osassa aikaisemmista koulutuspaikoista toiminut opinto-ohjaaja. Hyvin usein ammattikorkeakouluissa tätä opinto-ohjausta suorittavat monet eri tahot kuten opintosihteerit, tuutorit, hopsarit, teemavastaavat, suuntautumisopinnoista vastaavat opettajat jne. Voi olla, että aloittava opiskelija hämmentyy tästä kirjavuudesta. Kuitenkin monissa tutkimuksissa on todettu, että opintojen ohjaus edistää opintoja. Tarvitaan kokonaisvaltaisempaan strategiaa opintojen ohjaukseen. Korkeakoulukenttä muuttuu jatkuvasti, joka edellyttää myös opintojen ohjauksen jäsentämistä. (Olkinuora, 2002, 9-11.)

Opiskelija vastaanottaa yhden opiskelupaikan vuodessa (vrt. yhden paikan periaate). Opiskelija voi olla myös poissa opinnoistaan kahden vuoden ajan. Usein opiskelija käy opiskelun ohella myös töissä. Opiskelija voi aloittaa poissaolonsa aikana myös toiset opinnot. Opiskelijan elämäntilanne saattaa muuttua jo luonnostaan. Entä mitä tekee kouluorganisaatio? Sen tulee osata markkinoida koulutustaan etukäteen mahdollisille opiskelijoille. Sen tulee osata ennakoida! Sen tulee huomioida mahdolliset opiskelijan poissaolot ja erityisesti opintojen sujuminen ennen ja jälkeen poissaolon. Organisaatiossa muuttuvat opetussuunnitelmat ja tutkintosäännöt ja jaksot vaihtuvat. Tulee ennakoida myös mahdolliset jatko-opinnot ja työhön sijoittuminen. Kuitenkin ammattikorkeakoulu sitoutuu tulossopimuksiin, jossa luvataan kouluttaa tietty määrä opiskelijoita. Tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan laadukkaita ohjauspalveluita koko opiskelun ajaksi. (Olkinuora 2002, 9-11)

Vuorinen ja Sampson (2000) näkevät ohjaussuunnitelman osana oppilaitoksen opetussuunnitelmaa. Ohjaus on pitkäkestoinen kokonaisuus, jossa huomioidaan kaikkien toimijoiden (ohjaaja, opiskelija, oppilaitos ja yhteiskunta) näkökulmat ja siksi suunnitelmassa tulisi olla sekä strateginen että toiminnallinen taso. (Vuorinen & Sampson 2000, 50-51.)

Ohjauksellisia palveluja tulisi olla tarjolla kaikille. Kehittämistyössä tarvitaan yhteistä näkemystä toimintatavoista, resursseista, hallinnosta ja työnjaosta. Kunkin toimijan tulisi tietää organisaation toiminta-ajatus ja perustehtävät, joiden kautta kukin tietää tarjotut palvelut ja kuka mistäkin on vastuussa. (Vuorinen & Sampson 2000, 50-51.)

Opiskelijarekrytointia ja markkinointia voidaan pitää ohjauksellisena interventiona. Tällöin nousevat esiin elämänkulkuun, päätöksentekoon ja ammatilliseen orientoitumiseen liittyvät näkökulmat. Opiskelijavalinnoissa tulisi huomioida ammatilliseen orientaatioon ja ammatinvalintaan liittyvää osaamista. Omaan oppimiseen ja urasuunniteluun laaditaan hops. Tähän liittyy hyvin olennaisesti myös työssäoppiminen ja opinnäytetyön ohjaaminen. Ohjauksen kokonaisuuteen kuuluu myös ura- ja rekrytointipalvelut sekä valmistuvien opiskelijoiden seuranta. Ohjauksen tavoite on ohjata opiskelijaa autonomisuuteen. Autonominen opiskelija toimii itsenäisesti ja vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Opiskelija tiedostaa itse oman tarpeensa hakea ohjausta ja vaikuttaa käsiteltävää asiaan tai tilanteeseen itse ohjausprosessissa. (Vuorinen & Sampson 2000, 53-54)

2.1 Opintojen ohjaus

Opintojen ohjauksen käsitteestä on monia tulkintoja, eikä se ole selkeärajanainen. (ks. esim. Moitus, Huttu, Isohanni, Lerkkanen, Mielityinen, Talvi, Uusi-Rauva & Vuorinen 2001) Jukka Lerkkasen luentojen (4.10.2005 ja 23.11.2005) mukaan opinto-ohjaus määritellään siten, että ohjaus on todellisuuden ja tulevaisuuden jäsentämistä tukevaa niin, että "opiskelija kokee ohjausprosessin aikana voimaantumista". Opinto-ohjauksen tavoitealueita ovat oppimisen ja opiskelun ohjaus, uravalinnan ohjaus ja kasvun ja kehityksen tukeminen.

"Ohjaus- ja neuvontatyössä (counselling) toimitaan silloin, kun henkilö, jolla on säännöllisesti tai tilapäisesti ohjaajan rooli, antaa tai sopii antavansa aikaa, huomiota ja kunnioitusta asiakkaan roolissa olevalle henkilölle tai henkilöille. Ohjauksen tehtävänä on antaa asiakkaalle tilaisuus tutkia, keksiä ja selkeyttää tapoja elää voimavaraisemmin ja hyvinvoimemmin." (Onnismaa ym. 2000)

2.2 Hops autonomisen opiskelijan tukena

Hopsia voidaan tarkastella monista erilaisista lähtökohdista kuten hops elämän jäsentäjänä, työelämän tarpeista lähtevänä tai hops

oppimisjärjestelyjen tukena. Hopsia on tutkittu myös sen laadullisen piirteiden mukaan, jolloin puhutaan avoimesta tai rajatusta hopsista. (Annala J, 2002, 83.) Yleensä hops ymmärretään "onnistuneen opiskelun toteuttamisen välineeksi". (Kallio & Kurhila 2000, 133.)

Toimiva hops vaatii taustaksi sitä tukevan oppimiskäsityksen (Annala, 2002, 98). Kallio ja Kurhila (2000) ovat tutkimuksissaan päätyneet käyttämään käsitettä "henkilökohtaisten opiskeluohjelmien ohjaaminen". Tämän aineiston perusteella henkilökohtainen opiskeluohjelma on prosessi, joka perustuu monipuoliseen vuorovaikutukseen ja näin ollen suuntaa opiskelua. Tärkeintä tässä prosessissa on tasa-arvoinen vuorovaikutus opiskelijan ja ohjaajan välillä. Ohjauskeskusteluissa mahdollistuu sekä opiskelutavoitteiden että kaikkiin opiskeluun vaikuttavien tekijöiden käsittely. Tällöin ohjauksen tehtävä on tuottaa välineitä opiskelun suunnitteluun sekä opiskeluongelmien ratkaisuun. (Kallio & Kurhila 2000, 131-134.)

Toimiva vuorovaikutus on tärkeää kaikilla opiskeluun vaikuttavilla tasoilla: opettaja - opiskelija, oppilaitos - yhteistyökumppanit, opettaja - opettaja. Opettajan ja opiskelijan välillä tulee olla ymmärrys siitä, että hops -työskentely on prosessi. Samoin tulee olla yhteinen mielikuva siitä, mihin hopsilla pyritään, ja että siinä edetään kohti yhteisesti sovittuja päämääriä. Keinot ja tavat sen toteuttamiseksi voivat ajan kuluessa muuttua.

3 HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU HUMAK

Humanistinen ammattikorkeakoulu eli HUMAK on valtakunnallinen ja verkostomaisesti toimiva humanistisen ja kasvatustieteiden sekä kulttuurialan ammattikorkeakoulu. HUMAKin toiminta vakinaistui vuonna 2000, ja se toimii 12 eri paikkakunnalla. HUMAKissa voi opiskella kolmessa koulutusohjelmassa: kansalaistoiminta ja nuorisotyö, viittomakielen tulkki ja kulttuurituotanto. HUMAK tarjoaa myös jatko- ja täydennyskoulutusta. Lisäksi HUMAKissa on mahdollista suorittaa alkaen helmikuusta 2007 ylempi ammattikorkeakoulututkinto yhteisöpedagogi (ylempi AMK) järjestö- ja

nuorisotyön kehittämisen kulutusohjelmassa. (Laitinen & Johansson, 2006, 9-10.)

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelmaan liittyviä opintoja tarjotaan kuudella eri paikkakunnalla (Haapavesi, Joensuu, Lohja, Nurmijärvi, Suolahti ja Tornio). Tutkinnon laajuus on 210 opintopistettä ja kestää 3,5 vuotta. Tutkintonimike on yhteisöpedagogi. ”Koulutusohjelman tavoitteena on kouluttaa laaja-alaisia, vuorovaikutustaitoisia ja yhteistyökykyisiä osaajia kansalaistoiminnan ja nuorten parissa tehtävän työn sekä koulutus- ja kehittämisorganisaatioiden tehtäviin.” (Laitinen & Johansson 2006, 55.)

Koulutusohjelmajohtaja Sirpa Teräväinen toteutti kevään 2005 kehittämiskeskustelujen yhteydessä kartoituksen ”kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelmaa toteuttavien koulutusyksiköiden lehtoreiden hopsausosaamisesta, hopsauksen merkityksestä valmistumisen vauhdittajana ja tarpeista hopsauksen kehittämiseksi”.

Teräväinen (2005) toteaa kartoituksen yhteenvedossa hopsauksesta lehtoreiden toimintana tässä koulutusohjelmassa seuraavaa: ”Hopsaus on yhteistä vastuun ottamista koulutusyksikön toiminnasta ja opetuksen ydinprosessista”. Kartoituksen mukaan hopsauksen käytänteet tämän koulutusohjelman eri yksiköissä ovat erilaiset. Kuitenkin pääsääntöisesti sama hopsari huolehtii opiskelijan hopsauksesta koko opintojen ajan. Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelmassa hopsaus on opintoneuvontaa, johon liittyy myös oppimisen ohjausta.

Tässä työssä keskityn tarkastelemaan Humanistisen ammattikorkeakoulun ohjauskäytänteitä (yli koulutusohjelmarajojen) ja erityisesti hops-ohjausta, jota kuvaan prosessikaavion avulla. Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelman ohjausprosessikaavio valmistuu keväällä 2007.

4 OPINTOJEN OHJAUS HUMAKISSA

Humanistis-konstruktivistinen näkökulma määrittää koko Humanistisen ammattikorkeakoulun toimintaa. Sosiokonstruktivistinen oppimiskäsitys

korostaa sitä, että tieto ja oppiminen rakentuvat suhteessa oppijan elämäkokemukseen. Tämän lisäksi tarvitaan vuorovaikutusta, joka voi synnyttää uutta tietoa opiskelijan persoonallisen ammattitaidon pohjaksi. Tämä oppimiskäsitys edellyttää holistista ohjausnäkemystä. Holistinen ohjausnäkemysten tavoitteena on opiskelijan kokonaisvaltaisen ammatti-identiteetin kehittymisen tukeminen. Ohjaus on apuväline, jonka kautta opiskelija saadaan sitoutumaan opintoihinsa ”yksilöllisten oppimistarpeittensa ja ammattialan kehittämistarpeiden motivoimana”. ”Tavoitteena on opiskelijan itseohjautuvaan opiskeluun tukeminen.” (Herranen ym. 2005, 5.)

Humanistisen ammattikorkeakoulun Opinto-opas 2006 - 2007 (2006) mukaisesti: ”Opintojen ohjauksen tarkoituksena on tukea opiskelijoiden ammatillisen orientaation kehittymistä ja auttaa opintojen suunnittelussa. Tavoitteena on, että opiskelija kartuttaa opintojensa edetessä ammatilliselle identiteetillensä olennaista osaamista, jonka hän pystyy osoittamaan portfoliossa opintojensa päättyessä. Humak opiskelijat saavat sekä yksilö- että ryhmäohjausta säännöllisesti koko opintojensa ajan. Jokaiselle Humakin opiskelijalle nimetään opintojen alussa henkilökohtainen hops-ohjaaja, jonka kanssa opiskelija voi keskustella opinnoistaan ja rakentaa opintosuunnitelmaansa. Muina ohjaajina toimivat *teemavastaavat* ja Humak-tiimin *lehtorit*, jotka ohjaavat opiskelijoita omaan asiantuntijuuteensa liittyvissä opinnoissa. Lisäksi opinnäytetöitä ohjaavat erikseen nimetyt ohjaajat. Koulutetut *opiskelijatutorit* toimivat opiskelijan vertaisohjaajina ja tutustuttavat uudet opiskelijat opiskelijayhteisön jäseniksi. Opiskelijoiden käytössä on myös sähköinen työnvälitys- ja tietopalvelu Jobstep.net. Se on kaikille ammattikorkeakouluopiskelijoille tarkoitettu palvelu, jonka kautta voi etsiä mm. harjoittelu- ja opinnäytetyöpaikkoja, kesätöitä ja vakituisia työpaikkoja. Sieltä löytää myös tietoa mm. urasuunnittelusta ja työnhausta.” (Humanistisen ammattikorkeakoulun Opinto-opas 2006, 8-15)

Humakin Pedagogisen strategian (Herranen ym. 2005) mukaan opiskeluun ja ammatilliseen kasvuun liittyvästä ohjauksesta vastaavat opiskelijan itsensä ja hopsaajan lisäksi muut koulutusyksikön opettajat, opintosihteri, työoppimispaikan työvalmentajat sekä opiskelijatutorit. Tämän lisäksi ohjauksen tukena ovat teemavastaava, opinnäytetyöohjaaja, yksikön kv-

lehtori, koulutusohjelman kv-lehtori ja Humakin kv-koordinaattori. Ohjaus toteutetaan käytännössä sekä kontakti- että verkko-ohjauksena HumakPron avulla. (Herranen ym. 2005, 21 - 22.)

Hops-ohjauksen tukena käytetään ns. HumakPro verkkoympäristöä. HumakPron kautta voidaan hops-ohjaus toteuttaa ajasta ja paikasta riippumatta. HumakProssa on käytettävissä myös niin sanottu hops-toiminnot esim. opintosuunnitelman runko, joka voidaan sinne myös tallentaa. HumakPron kautta opiskelijalla on käytössään myös koko opiskelijayhteisön tuki ja ajankohtaisin tieto esim. ammattialan tapahtumista ja työoppimispaikoista ympäri maan. (Herranen ym. 2005, 31)

Opintojen alussa kullekin opiskelijalle nimetään henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman (hops) ohjaaja eli hopsaaja. Humakissa opintoihin liittyvät ns. teemavastaavat, jotka on nimetty vastaamaan opintojen eri teemoista ja ohjaamaan niiden suorittamisessa. Nämä teemavastaavat vastaavat myös työoppimisen ohjauksesta ko. teemoissa. Työoppimisessa teemavastaavien tukena toimivat työpaikoilla olevat koulutetut työvalmentajat. Työvalmentajat toimivat tiiviissä yhteistyössä koulutusyksikön kanssa. Erikseen nimetyt kv-lehtorit auttavat ja ohjaavat opiskelijoita kansainväliseen vaihtoon liittyvissä asioissa. Opinnäytetyölle nimetään ohjaaja erikseen. Opiskelijatutor toimii opiskelijan vertaisohjaajana koko opintojen ajan. Opiskelijatutoreiden koulutuksesta vastaa opiskelijajärjestö Humako. Tutor-toiminta voidaan opinnollistaa. Opintosihteerit tarjoavat opiskelijan opintoihin liittyviä muita tukipalveluja.

Ohjauksen tavoitteita ovat mm. opiskelijan ammatti-identiteetin ja itseohjautuvuuden kehittymisen tukeminen, opiskelijan yksilöllisten oppimistarpeiden huomioiminen opintoihin sitoutumisessa ja neuvottelut erilaisista opintoihin liittyvistä ratkaisuksista ja vaihtoehdoista. (Herranen ym. 2005, 21 -22.)

Opinto-ohjaus sisältää henkilökohtaisen ohjauksen lisäksi ryhmäohjausta. Se on prosessi, joka kestää koko opintojen ajan. "Ohjauksen ydin on opiskelijan ja ohjaajan välinen toimivat vuorovaikutussuhde." (Herranen ym. 2005, 22.)

4.1 Hops-ohjaus opiskelijapalveluna

Humanistisen ammattikorkeakoulun tutkintosäännön (alk. 1.8.2005) pykälän 4.2 mukaan "Opiskelijalla on oikeus saada oman oppimisprosessinsa suunnittelua, toteutusta ja arviointia tukevaa opintojen ohjausta. Opiskelijan henkilökohtaisen opintosuunnitelman arvioi ja hyväksyy hänen HOPS – ohjaajanaan toimiva lehtori."

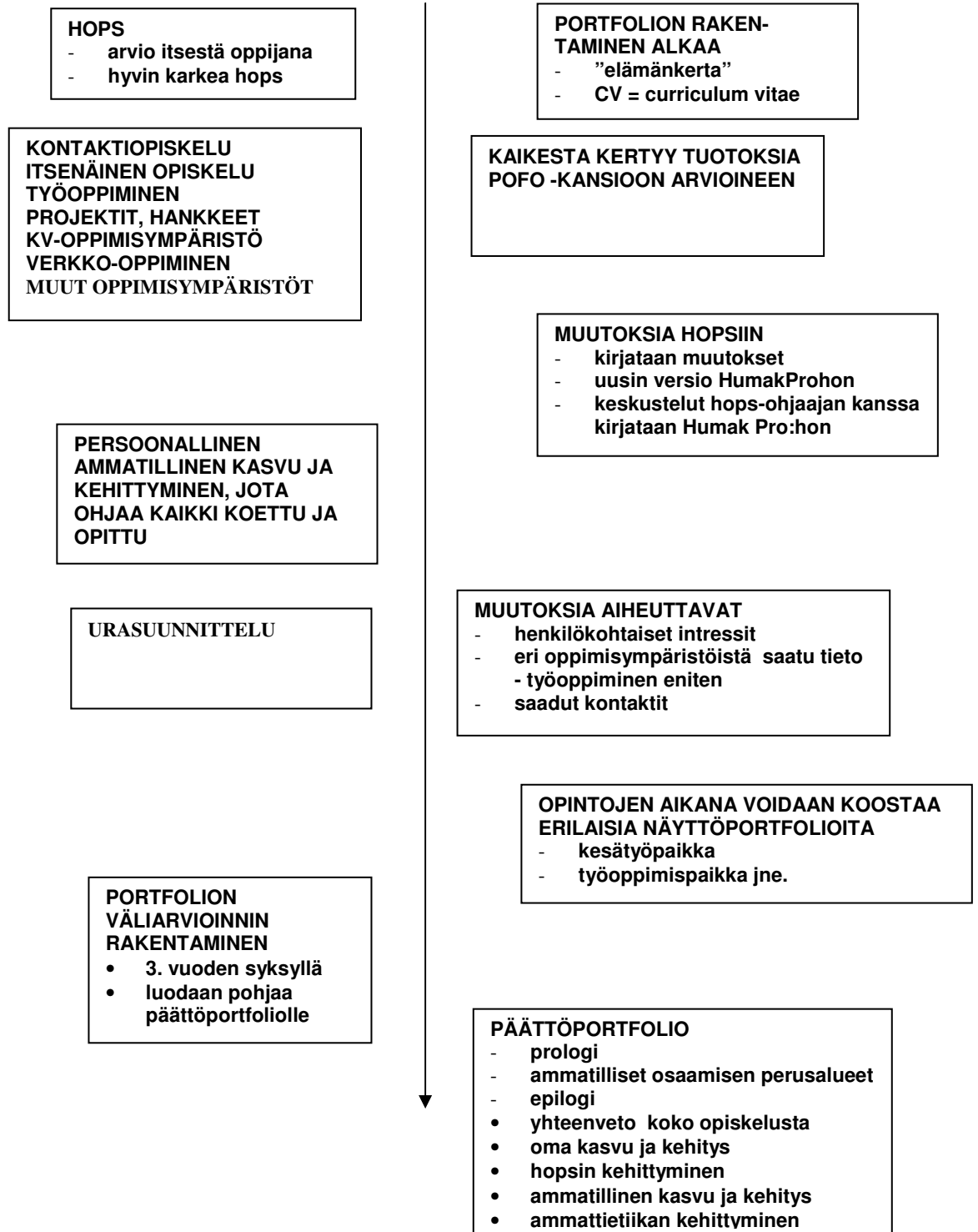
Kullakin Humakin opiskelijalla on opintojen alussa nimetty henkilökohtainen hops-ohjaaja ja henkilökohtainen opintosuunnitelma eli hops. Hops-ohjaajan kanssa voi keskustella erilaisista vaihtoehdoista omiin opintoihin liittyen ja rakentaa opintosuunnitelmaa eli hopsia. Hops ohjaa opintojen etenemistä. Koulutusohjelmien opetustarjontaa mahdollistaa opiskelijalle yksilöllisiä valintoja opintojen sisältöihin ja oppimisympäristöihin liittyen.

Humakin laatukäsikirjan luvun 6.2 mukaan Hops-ohjaus mahdollistaa opintojen, oppimisympäristöjen ja opiskelutapojen valinnaisuuden sekä niiden käytön. Hops ohjaus toteutetaan siten, että ensimmäisenä vuotena keskitytään henkilökohtaisen opintosuunnitelman tekemiseen (perehtyminen opiskeluun Humakissa). Toisena vuotena tehdään ensimmäinen suunnitelma portfolioista (mahdolliset tukitoimet Hopsiin). Kolmantena vuotena toteutuu portfolion välinäyttö ja neljäntenä vuotena päättöportfolio (mahdolliset tukitoimet Hopsiin).

Humakin Työaikasuunnitelma ohjeineen 2006-2007 mukaan opiskelija voi saada hops -ohjausta opintojensa aikana 10 tuntia/opiskeluaika. Ensimmäisenä vuotena kolme (3) tuntia, toisena kaksi (2), kolmantena kaksi (2) tuntia ja viimeisenä vuotena 3 tuntia. Portfolion ohjaukseen opiskelija voi saada ohjausta 2-3 tuntia/lukuvuosi eli koko opiskeluaikana yhteensä 10 tuntia.

Kuviossa 1 Hopsista portfolioon kuvataan opintojen ohjauksen, hopsin ja portfolion kulkua koko opiskelun ajalta. Ne etenevät rinnakkain opintojen alusta päättyen opiskelijan tuottamaan päättöportfolioon.

Opiskelu alkaa

Kuvio 1. Hopsista portfolioon

Ohjausta annetaan pääsääntöisesti yksilöhopsauksena, tarvittaessa ryhmähopsauksena sekä erilaisille opiskelijaryhmille. Ohjausta toteutetaan lähi- ja etäohjauksen lisäksi verkko-ohjauksena.

4.2 Hopsista portfolioon

Hopsauksen tarkoituksena "on auttaa opiskelijaa kartuttamaan opintojensa edetessä ammatilliselle identiteetilleen olennaista osaamista, jonka hän pystyy osoittamaan portfolioissaan opintojensa päätyttyä".

Humakissa opintojen ohjaus, hops ja portfolio liittyvät toisiinsa opintojen alusta alkaen päättyen päättöportfolioon (Kuvio 1, tämä työ sivu 12). Portfolio todentaa opiskelijan ammatillista kasvua ja kehitystä. Portfolio rakentuu koko opintojen ajalta ja siihen saa tukea ja ohjausta hopsauksessa.

Päättöportfolioon sisällytetään perustellusti ammatillista kasvua ja kehittymistä kuvaavia näyttöjä. (Herranen ym. 2005, 24-25.) Päättöportfolio arvioidaan kirjallisesti ja se liitetään osaksi tutkintotodistusta

Kotiyksiköissä annetaan henkilökohtaista ohjausta sekä opintosuunnitelman että portfolion laatimiseen, sekä opinnäytetyön ohjaukseen ja arviointiin. Kotiyksikkö tarkoittaa sitä yksikköä/kampusta, johon opiskelija on hakeutunut ja päässyt päätoimiseksi opiskelijaksi. Muutoin opiskelija voi valita Humakin 12 eri yksiköstä opintosuunnitelman perusteella tarkoituksenmukaisen opiskelupaikan.

Osa opiskelijan ammatillisen kasvun ohjausta on oppimisen arviointi, palautteen antaminen ja sen saaminen. Humakissa arviointi ja palaute ovat pääsääntöisesti laadullista. Humakissa toteutetaan kehityssuuntautuneen arvioinnin mallia. Arviointi on osa portfolioa, jonka kautta ammatillinen kasvu ja kehitys näyttäytyvät. Portfolioissa korostuu opiskelijan itsearviointi. Portfolio rakentuu koko opiskelun ajalta ja opiskelija saa siihen tukea ja ohjausta hopsauksessa. (Herranen et al. 2005, 21 -25.)

5 TOIMINTAPROSESSIN KUVAUS KEHITTÄMISEN TYÖVÄLINEENÄ

Korkeakoulut elävät jatkuvassa muutoksessa ja murroksessa. Prosessien tunnistaminen ja niiden kuvaaminen on yksi toiminnan kehittämisen ratkaisumalleista. Prosessikuvaksen avulla todennetaan organisaation käytännön työtä. Laamanen (2003, 10 -21) kuvaa teoksessaan prosessia näin: "Toimintaprosessi on joukko loogisesti toisiinsa liittyviä toimintoja ja niiden toteuttamiseen tarvittavia resursseja, joiden avulla saadaan aikaan toiminnan tulokset." Prosessin ydin on se, että on jotain pysyvää ja toistuvaa. Tästä voidaan sopia ja sitä voidaan mallintaa ja kehittää. Tässä työssä kehittämisen kohteena on hops-ohjaus ja sen mallintaminen prosessikaavion avulla.

Prosessin kuvauksessa on tärkeää kuvata itse toiminto sekä resurssit. Prosessiin kuuluvat myös ns. syötteet eli toimittajan tieto ja materiaali, jotka jalostuvat tässä prosessissa. Tulokset ovat tuotteita ja palveluja. Tulos on myös prosessilla aikaan saatava suorituskyky. Prosessiin liittyy myös palaute ja sen hyödyntäminen itse prosessissa. (Laamanen 2003, 19-21.)

Tässä työssä selvitetään ja luodaan malli prosessikaavion avulla opiskelijaan liittyvästä hops-ohjaus -prosessista. Prosessiajattelun mukaisesti ensin mietitään opiskelijan tarpeet ko. aiheeseen, jonka jälkeen kartoitetaan sitä tyydyttävät tuotteet ja palvelut. Tämän jälkeen suunnitellaan prosessi eli kuvataan hops -ohjaukseen liittyvät toimenpiteet ja resurssit. Samanaikaisesti selvitetään prosessin toteuttamiseen tarvittavat tiedot ja materiaalit ja hankintapaikat.

Vuorinen ja Sampson (2000) ovat jakaneet ohjauksen kokonaissuunnittelun koulutusorganisaatioissa seuraavanlaisesti:

1. ohjaus- ja neuvontatoiminta ennen opintojen alkua,
2. opiskelijavalinta ja ohjaus opintojen alussa,
3. opetus ja ohjaus opintojen edetessä,
4. ohjaus opintojen päättövaiheessa ja
5. ohjaukseen liittyvät palaute- ja seurantajärjestelmät.

Tämä malli toimi prosessityön pohjana. (Vuorinen & Sampson 2000)

6 OPINTO-OHJAUS PROSESSINA HUMAKISSA

Aloitin Humakissa työt vuonna 2001, jo tuolloin oli saatavilla informaatiota opintojen ohjauksesta. Opintojen ohjauksesta on erilaisia esityksiä ja asiakirjoja Humakin viittomakielen tulkki koulutusohjelmajohtaja Pirkko Mikkosen tuottamana (esimerkiksi Humakin opintojen ohjaus, Hopsista portfolioon ja Henkilökohtainen opintosuunnitelma). Humakin ohjaukikäytäntöihin perehdyttiin ja perehdytetään (esimerkiksi Pirkko Mikkosen ppt -esitys 17.8.2005 Humak Ohjaukikäytäntöjä, Uusien lehtoreiden perehdyttäminen). Ohjauksen käytänteitä on työstetty muun muassa eri työpajoissa Humakin laatupäivillä toisin sanoen Bestispäivillä (esimerkiksi Bestispäivät 2004 - Ohjauksen työpaja). Opiskelijoiden haku- ja valintaprosessia on myös työstetty laatutyöryhmässä (ks. Ammattikorkeakoulun hallituksen kokous 14.3.2005). Humakin viestintästrategia (2005) huomioi markkinointiviestinnän näkökulmasta mahdolliset uudet opiskelijat (Johansson, 2005). Opiskelijahakuun ja opiskelijavalintaan liittyvät myös Humakin hakutoimisto ja sen tehtävät ja niistä tiedottaminen (2006). Humanistisen ammattikorkeakoulun pedagoginen strategia linjaa Humakin pedagogiikan painopistealueet vuosina 2005-2008 (Herranen ym. 2005).

Aloittaessani opinto-ohjaajan opintoja keväällä 2005 Humakilta puuttui ns. prosessikaavio ohjauksesta. Olen käyttänyt prosessikaaviota aiemmin projektitehtävissä sekä koulutusorganisaatiossa laadun työvälineenä, jolloin on pitänyt tuottaa isoista kokonaisuuksista selkeitä ohjeita organisaation sisälle ja ulos eri toimijoille. Prosessikaavion avulla on voinut myös määrittää kunkin tavoitteet, tehtävät ja vastuut. Keväällä 2006 Humakissa aloitettiin laatutyö prosessityöskentelyyn perustuen. Humakiin palkattiin konsultti/kouluttaja Riitta Paasivuori. Olen saanut konsultilta vinkkejä lähdeaineistoista. Konsultti myös osallistui päiviin, jolloin prosesseja työstettiin.

6.1 Prosessitoiminta Humakissa

Humakin Bestispäivillä 17 -18.8.2006 aloitettiin työstää Humakin prosessitoimintaa kouluttaja Riitta Paasivuoren johdolla. Päivän aikana tutustuttiin prosessiajatteluun luentojen pohjalta ja siirryttiin työskentelemään pienryhmissä. Pienryhmät oli jaettu eri teemoihin kuten HOPS JA POFO, työoppiminen ja T&K. Bestispäivillä 17.8.2006 määriteltiin myös aikataulut ja prosessien tavoitteet tälle syksylle 2006 sekä tulevalle keväälle 2007.

HOPS ja POFO työryhmä oli jaettu kahteen pienryhmään, jossa kukin ryhmä tuotti ko. teemasta ensimmäisen prosessikaavion eli kuvauksen prosessista. Prosessikaavioista käytiin myös keskustelua päivän päätteeksi. Seuraava prosessivaiheen kuvauksen työpäivä oli ennalta päätetty ja se toteutettiin syyskuussa Kuopiossa. Bestispäivillä HOPS ja POFO prosessiryhmälle nimettiin oma toimintaryhmä niin sanottu perusopetustiimi. Osallistuin syyskuun työryhmän prosessityöskentelyyn. Humakissa on työstetty teemaa pienryhmänä jo aiemmin mm. vuoden 2004 Bestispäivillä nimellä Ohjauksen työpaja. Osallistuin tuolloin tuon työryhmän työskentelyyn.

Humakin prosessikartan perusteella Humakin tukiprosessit ovat Ohjaus- ja strategiaproseksi ja Yhteiset palvelut -prosessit. Ohjaus- ja strategiaprosessit ovat osa johtamista ja prosesseja, ja ne kulkevat Humakin ydinprosessien läpi. Ydinprosessit ovat perusopetus, aikuiskoulutus ja tutkimus- ja kehitystyö. Johtaminen tarkoittaa tässä ammattikorkeakoulun johtoryhmää. Johtaminen ja ydinprosessit kuvataan koulutusohjelmatasolla. Koulutusohjelmia on kolme. Koulutusohjelmatasolla johtamiseen liittyy myös koulutusohjelmatyöryhmä, yliopettajat, ydintoiminnoista vastaavat lehtorit ja kutsuttavat asiantuntijat. (Paasivuori 2006, 4-7) Prosessikartta, ydinprosessit sekä tukiprosessit oli määritelty 14.8.2006 johtoryhmässä. Tukiprosessit ovat yleensä sisäisiä prosesseja ja ne luovat edellytyksiä ydinprosesseille (Laamanen 2005, 54 - 59). Tässä työssä kuvataan yhtä Humakin tukiprosessia, joka on työryhmässä eli perusopetustiimissä nimetty ohjausprosessiksi.

Prosessikaavioon kuvataan eri roolit eli tekijät ja tekeminen eli toiminta. Tällöin kukin voi tunnistaa oman roolinsa ja sijoittaa itsensä ko. prosessiin. (vrt. Laamanen 2005, 79)

6.2 Ohjausprosessi

HOPS ja POFO prosessiryhmä eli perusopetustiimi kokoontui Kuopiossa 28.9.2006 ja paikalla oli edustettuna kolmen koulutusohjelman lehtoreita ja kolme yliopettajaa (kansalaistoiminnan ja nuorisotyön ko., kulttuurituotanto ja viittomakielen tulkki ko.) sekä yksi koulutusohjelmajohtaja (viittomakielen tulkki ko.). Päivässä oli mukana myös kouluttaja Riitta Paasivuori, joka orientoi aiheeseen ja työskenteli työryhmän mukana. Päivän tavoitteena oli luoda yhteinen toimintatapa eli prosessi Hops ja Pofa työskentelyyn kolmelle koulutusohjelmalle. Humakin johtoryhmä hyväksyi ohjausprosessin 17.10.06 ja se otettiin välittömästi käyttöön. Keväällä 2007 luodaan koulutusohjelmakohtaiset sovellukset ohjausprosessille.

Työryhmä ”laajensi” prosessin nimen HOPS ja POFO nimestä Ohjausprosessiksi, koska hops ja portfolio liittyvät kiinteästi toisiinsa ja ovat osa ohjausta. Ohjausprosessi kuvaa paremmin prosessin tarkoitusta. Prosessin nimeäminen on tärkeää, sillä se ohjaa myös mittaamaan prosessia hyödyllisellä tavalla (Laamanen 2005, 59.). Ohjausprosessin tavoitteeksi määriteltiin seuraavaa: ”Ohjausprosessi tukee opiskelijan persoonallisen ammattitaidon kehittymistä. Hops-ohjaus auttaa opiskelijaa rakentamaan opiskelusuunnitelmaansa siten, että opiskelu etenee tutkinnon laajuutta vastaavassa ajassa. Pofa-ohjaus antaa valmiuksia opiskelijan urasuunnittelulle.”

Ohjausprosessiin kirjattiin myös ne neljä aihetta, joissa prosessin tulee onnistua eli ns. menestystekijät:

1. Hops perustuu voimassa olevalle opetussuunnitelmalle,
2. Opiskelijalle on tasainen opintopistekertymä ja hän valmistuu tutkinnon laajuutta vastaavassa ajassa,
3. Opiskelijan ammatillinen kasvu ja kehittyminen näkyvät päättöportfoliossa ja
4. Opiskelija on tyytyväinen ohjaukseen.

Prosessille asetettiin myös odotuksia:

1. Opiskelija saa tarvitsemansa ohjauspalvelut,
2. Työelämään valmistuu alaa osaavia ammattilaisia,
3. Opiskelijoille kehittyy persoonallinen ammattitaito ja
4. Ohjaus perustuu voimassa olevaan opetussuunnitelmaan ja organisaation linjauksiin. (vrt. Laamanen 2005, 76-79)

Ohjausprosessin vaiheet on kuvattu liitteessä 3. Ohjausprosessin vaiheet mukailevat Vuorisen ja Sampsonin (2000) ohjauksen kokonaissuunnittelua, joka toimi tämän vaihteyön taustapaperina. Vaiheet on nimetty seuraavasti:

1. Ennen opintojen alkua,
2. Orientoituminen ja opintoihin kiinnittyminen,
3. Opiskeluun ja oppimiseen liittyvien valintojen ohjaaminen ja tukeminen,
4. Valintojen vahvistaminen ja urasuunnittelun rakentaminen,
5. Ammatillisen kasvun ohjaaminen,
6. Valmistautumisen ja työelämään siirtymisen ohjaaminen.

Liitteessä 3 vaiheisiin on kuvattu keinot, joilla eri vaiheet voidaan saavuttaa. Nämä keinot ovat tarjonta opetussuunnitelmasta, oppimisympäristöt ja ohjauksen toteuttamismuodot. Vaiheisiin on myös nimetty sen vastuuhenkilö tai taho. Vastuuhenkilöt tai tahot ovat rehtori, ammattikorkeakoulun hallitus ja koulutusjohtaja. ”Lopuksi syntyy: persoonallisesti ammattitaitoinen työelämänkehittäjä tutkinnon laajuutta vastaavassa ajassa.”

6.3 Ohjaus prosessina

Liitteessä 4 on kuvattu kolmen koulutusohjelman mukainen ohjaus prosessina eli prosessin vaiheet yksityiskohtaisemmin. Prosessiin on kirjattu prosessin vaiheet ennen opintojen aloittamista valmistumiseen ja työelämän siirtymisen ohjaamiseen.

Ohjausprosessin ensimmäisessä vaiheessa, joka toteutuu ennen opintojen alkua, painotetaan oppilaitoksen kykyä ennakoida. Tällöin toimijoina ovat Humakin hakutoimisto, opintosihteri, opiskelijatutorit ja lehtorit. Ennakoinnin tavoitteena on se, että hakijalla on tietoisuus valintaprosessista, opintojen

aloittamisesta ja alasta. Prosessin tuotoksena syntyy markkinointimateriaalia, valintakoemateriaalia, informaatiota sekä valitulle hyväksymis- ja tervetulo-kirje. Materiaali on kaikkien toimijoiden saatavilla Humakin www-sivuilta, yhteisvalintaoppaassa sekä HumakProssa. Humakin kykyä ennakoida seurataan hakutilastoilla, valintakokeeseen kutsuttujen määrällä, eri kyselyillä ja opiskelijaksi ilmoittautumisella.

Ensimmäisen opiskeluvuoden aikana orientoituminen ja opintoihin kiinnittymisen tavoitteena on, että opiskelija kiinnittyy Humakin opiskelijaryhmään, opiskelijalla on valmius HumakPron käyttöön sekä opiskelija orientoituu ammattikorkeakouluopiskeluun ja ammattialaan. Tavoitteiden saavuttamiseen liittyy opiskelijan lisäksi monia toimijoita ja toimivaltaisia päätöksentekijöitä kuten hops-ohjaaja, opintosihteri, opiskelupaikkakunnan terveydenhuoltopalvelut, opiskelijatutorit, lehtorit, Humakin rehtori, koulutusjohtajat sekä opiston muut avainhenkilöt. Tuotoksena syntyy hops-ohjaajan kanssa tuotettu niin sanottu karkea hops ja opiskelijan kirjaamat hops-keskustelut. Opiskelijan opintosuoritukset syntyvät opintojen edistymisen mukaan. Tätä prosessivaihetta ohjaavat opinto- ja kampus-opas, Humanistisen ammattikorkeakoulun pedagoginen strategia ja pedagogisen toiminnan kuvaus, aiheeseen liittyvä Kelan materiaalit, Humakin ohjeistus hops-keskusteluun, verkkomateriaali opiskelutaidoista, lukuvuoden teemakartta ja eri käsikirjat. Orientoituminen ja opintoihin kiinnittymisen vaihetta mitataan ZEF –kyselyllä, opintopisteiden kertymällä ja arviontikeskustelulla.

Opiskeluun ja oppimiseen liittyvien valintojen ohjaamisen ja tukemisen tavoitteena on, että opiskelija tiedostaa oppijana omat vahvuutensa ja heikkoutensa sekä ymmärtää opetussuunnitelman tarjonnan, eri teemat ja Humakin eri oppimisympäristöt. Tavoitteena on myös se, että opiskelija orientoituu portfolio työskentelyyn. Tuotoksena syntyvät opintopisteet, vuorovaikutuksessa hops-ohjaajan kanssa tuotettu täydennetty hops, teemojen valinnat eri oppimisympäristöistä sekä opiskelijan oman osaamisen kartoitus. Tätä prosessia tukevat opiskelijan ja hops-ohjaajan lisäksi teemavastaavat, työvalmentajat, tarvittaessa kansainvälisyys koordinaattori sekä eri kampusten toiset opiskelijat. Ohjaaminen ja oppiminen tapahtuvat

Opiskelutaidot ja hops –verkkomateriaalin, HumakPro hops-työkalun, teemakartan, opintokortin sekä opinto-oppaan ja opetussuunnitelman avulla. Opiskeluun ja oppimiseen liittyvien valintojen seuranta toteutuu opintokortin opintopistekertymää seuraamalla, toteuttamalla henkilökohtaisia ja ryhmäohjauksia, ilmoittautumalla annetussa aikataulussa tarjolla olevaan teematarjontaan sekä orientoitumalla väliportfolioon.

Valintojen vahvistamisen ja urasuunnittelun rakentamisen vaiheen tavoitteena on, että opiskelija valmistautuu portfolioon välinäyttöön sekä valmentautuu työelämään. Tämä vaihe ajoittuu toiseen opiskeluvuoteen. Tuotoksena opiskelijalta syntyy väliportfolio, työoppimisraportteja, oppimisprojekteja sekä urasuunnitelma. Toimijoina ovat hops-ohjaajan lisäksi teemavastaavat, työvalmentajat ja toiset opiskelijat. Tämän prosessin tukena toimivat opetussuunnitelmaan sidottu portfolio-ohjeistus, työoppimislomakkeet ja käsikirjat sekä eri teemojen ohjeistukset. Prosessin arviointi toteutuu hyväksytyllä osallistumisella väliportfolioon esittelyyn ja työoppimisen opintopistekertymän seurannalla.

Opiskelijaa ohjataan suuntautumisopintoihin siten, että ne tukevat hänen ammatillista kehittymistään. Ammatillisen kasvun ohjaamisen muita tavoitteita ovat, että opiskelija osaa suunnitella ja organisoida omaa työtään sekä toimia työyhteisössä, ja tuntee työelämän toimintatavat. Kolmannen opiskeluvuoden aikana tuotokseksi syntyy tarkentunut hops, joka pohjautuu suuntautumisopintoihin. Tämä toimii persoonallisen ammattitaidon visiona. Prosessin toimijoina ovat opiskelija, hops-ohjaaja, työvalmentajat, teemavastaavat ja lehtorit. Prosessi ohjaa opetussuunnitelmaa, opinto-opas, työoppimisen käsikirja ja Humakin työtori. Arviointi todentuu työvalmentajan palautteen, arvioinnin nelikentän ja muun opintojen edistymisen seurannan kautta.

Viimeisen opiskeluvuoden aikana ohjataan valmistumiseen ja siirtymään työelämään. Tavoitteena on, että opiskelijalla on valmiuksia työpaikan hakemiseen, osaa tuoda esille tietonsa ja taitonsa sekä tutkivan työotteen hallinnan. Tuotoksena syntyy opinnäytetyö, päättöportfolio ja tutkintotodistus. Prosessin edistämiseksi toimijoita ovat opiskelija, lehtorit ja opintos sihteeri.

Valmistumisen käytänteet Humakissa – dokumentti ja tutkinosääntö toimivat ohjaavina dokumentteina. Seuranta toteutuu tutkintojen, hankkeistettujen oppinäytetöiden lukumäärällä sekä työllistymisellä ja opala-kyselyn tuloksilla.

POHDINTA

Ammattikorkeakoulu kenttä muuttuu jatkuvasti ja siksi on tärkeää tutkia ja pohtia ohjaukseen liittyviä asioita ja ilmiöitä eri näkökulmista. On tärkeää, että osana korkeakoulun kokonaisstrategiaa on myös ohjausstrategia.

Ohjausstrategian tulee olla osa pedagogista strategiaa. Tällöin ohjaus on osa oppilaitoksen palvelujärjestelmää sekä strategista lähestymistapaa ja samalla se osoittaa sen arvovalintaa.

Eri tutkimukset osoittavat opintojen ohjauksen edistävän opintoja. Laadukkaat opiskelijapalvelut osaltaan edistävät opiskelijan valmistumista ja työelämään siirtymistä. Muutoksen hallitsemiseksi tarvitaan muun muassa ohjauksen jäsentämistä. Tässä työssä kehittämisen työvälineenä on käytetty toimintaprosessin kuvausta. Kehittämistyö vaatii ohjausprosessilta yhteistä näkemystä. Valittu prosessityöskentely on yksi menetelmä yhtenäisen näkemyksen tuottamisessa. Humakissa kolme koulutusohjelmaa tuottivat yhteisen kuvauksen ohjausprosessin vaiheista ja ohjausprosessista. Humak on verkostoammattikorkeakoulu, jossa korostuvat yhteiset ohjauksen käytänteet. Yhteiset ohjauksen käytänteet edistävät opiskelijoiden opintojen sujuvuutta, lehtoreiden hops-työskentelyä sekä selkeyttää muiden toimijoiden roolia ja asemaa suhteessa opiskelijan valmistumiseen. Prosessikuvauksessa selviää myös yhteiset dokumentit, joita kukin toimija voi hyödyntää.

Ohjausprosessi mukaan voidaan todentaa myös se, että ohjauksessa on monia muitakin tuotoksia kuin hops-ohjaus. Hops-ohjaus kuitenkin korostuu, sillä se tapahtuu vuorovaikutuksessa, jonka aikana todentuu opiskelutavoitteet ja opiskeluun vaikuttavat tekijät. Humakissa on ymmärretty ohjauksen tärkeä merkitys koko opiskelun aikana ja se on myös resurssoitu. Humakin holistinen ohjausnäkemys tukee opiskelijan persoonallista ammattitaidon kasvua, joka opiskelija osoittaa portfoliossa.

Toimintaprosessin kuvaus kehittämisen työvälineenä on toimiva työväline verkostojen kehittämisessä verkoston sisällä. Toimintaprosessin kuvauksella saavutetaan yhtäläisiä ja selventäviä ohjeita Humakin verkostoon. Tässä työssä toimintaprosessin kuvauksen laatiminen toimi yhdistävänä tekijänä kolmen koulutusohjelman välillä. Henkilökohtaisesti koin sen yhteistyötä lisäävänä tekijänä. Lisäksi minulle selventyi ohjaukseen moninaisuus ja kokonaisuus. Toivon, että tämä kehittämistyö on ohjauksessa olevien eri toimijoiden hyödynnettävissä.

Keväällä 2007 Nuorisotyön ja kansalaistoiminnan koulutusohjelma tuottaa ohjauksen prosessikaavion.

LÄHTEET

Ammattikorkeakoululaki, 9.5.2003

Annala, J. 2002. Ammattikorkeakoulu HOPS - vähän vanhaa, vähän uutta ja vähän lainattua? Teoksessa Helander, J. ja Seinä, S. (toim.) CITIUS, ALTIUS, FORTIUS. Näkökulmia opintojen ohjaukseen ammattikorkeakoulussa. Hämeen ammattikorkeakoulu. Amatillinen opettajakorkeakoulu. Julkaisu D: 1/2002. Saarijärvi.

Asetus ammattikorkeakouluista 15.5.2003

Herranen, J., Kaalikoski, K., Mikkonen, P. & Vatanen, T. 2005. Humanistisen ammattikorkeakoulun pedagoginen strategia ja pedagogisen toiminnan kuvaus.

Humanistinen ammattikorkeakoulu Tutkintosääntö alkaen 1.8.2005.

Humanistinen ammattikorkeakoulu 2006. Työaikasuunnitelma ohjeineen 2006- 2007.

Humanistinen ammattikorkeakoulu 2006. Humakin hakutoimisto tiedottaa.
www.humak.edu/opiskelu/hakeminen/index.php

Humanistinen ammattikorkeakoulu Laatukäsikirja nro 7.

Johansson, T. (2005) Humanistinen ammattikorkeakoulu Humakin viestintästrategia. Pöytäkirja 10.11.2005, liite 3. Humanistinen ammattikorkeakoulu hallitus

Kallio, P. ja Kurhila, A. 2000. Henkilökohtaisten opiskeluohjelmien ohjaaminen. Teoksessa: Ohjaus ammattina ja tieteenalana 2. Ohjauksen toimintakentät. Onnismaa, J., Pasanen H. & Spangar T. (toim.) WS Bookwell Oy, Porvoo.

Laamanen, K. 2003. Johda liiketoimintaa prosessien verkkona - ideasta käytäntöön. Otavan kirjapaino Oy, Keuruu.

Laitinen, J. ja Johansson, T. (toim.) 2006. Humanistinen ammattikorkeakoulu HUMAK Opinto-opas 2006 -2007 (8/2006), Humanistinen ammattikorkeakoulu.

Lerkkanen, J. 2005. Ohjaus-käsite. Luentomoniste 4.10.2005

Lerkkanen, J. 2005. Opinto-ohjaussuunnitelmat. Luentomoniste. 23.11.2005.

Manninen, J. 1996. Kadonneen aarteen metsästäjät? Akateemisille työnhakijoille tarkoitettujen yksilöllisten täydennyskoulutusohjelmien vaikuttavuus. Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus, Helsinki.

Moitus, S., Huttu, K., Isohanni, I., Lerkkanen, J., Mielityinen I., Talvi, U., Uusi-Rauva, E. & Vuorinen R. 2001. Opintojen ohjauksen arviointi korkeakouluissa. Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisuja 13:2001, Edita Oyj, Helsinki.

Olkinuora, A. 2002. Opintojen ohjaustako ammattikorkeakoulussa? Teoksessa Helander, J. ja Seinä, S. (toim.) CITIUS. ALTIUS. FORTIUS. Näkökulmia opintojen ohjaukseen ammattikorkeakoulussa. Hämeen ammattikorkeakoulu. Ammatillinen opettajakorkeakoulu. Julkaisu D: 1/2002. Saarijärvi. 9-11

Onnismaa, J., Pasanen, H. & Spangar, T. (toim.) (2000) Ohjaus ammattina ja tieteenalana 2. Ohjauksen toimintakentät. WS Bookwell Oy, Porvoo.

Paasivuori, R. 2006. Prosessitoiminta "Arkipäivän toimintaa Humakissa". Humakin Bestispäivät 17.8.2006. PowerPoint -esitys.

Teräväinen, S. 2005. Hopsaus kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelman koulutusyksiköissä 2005. Työpaperi 25.11.2005. Humanistinen ammattikorkeakoulu, Humak Pro.

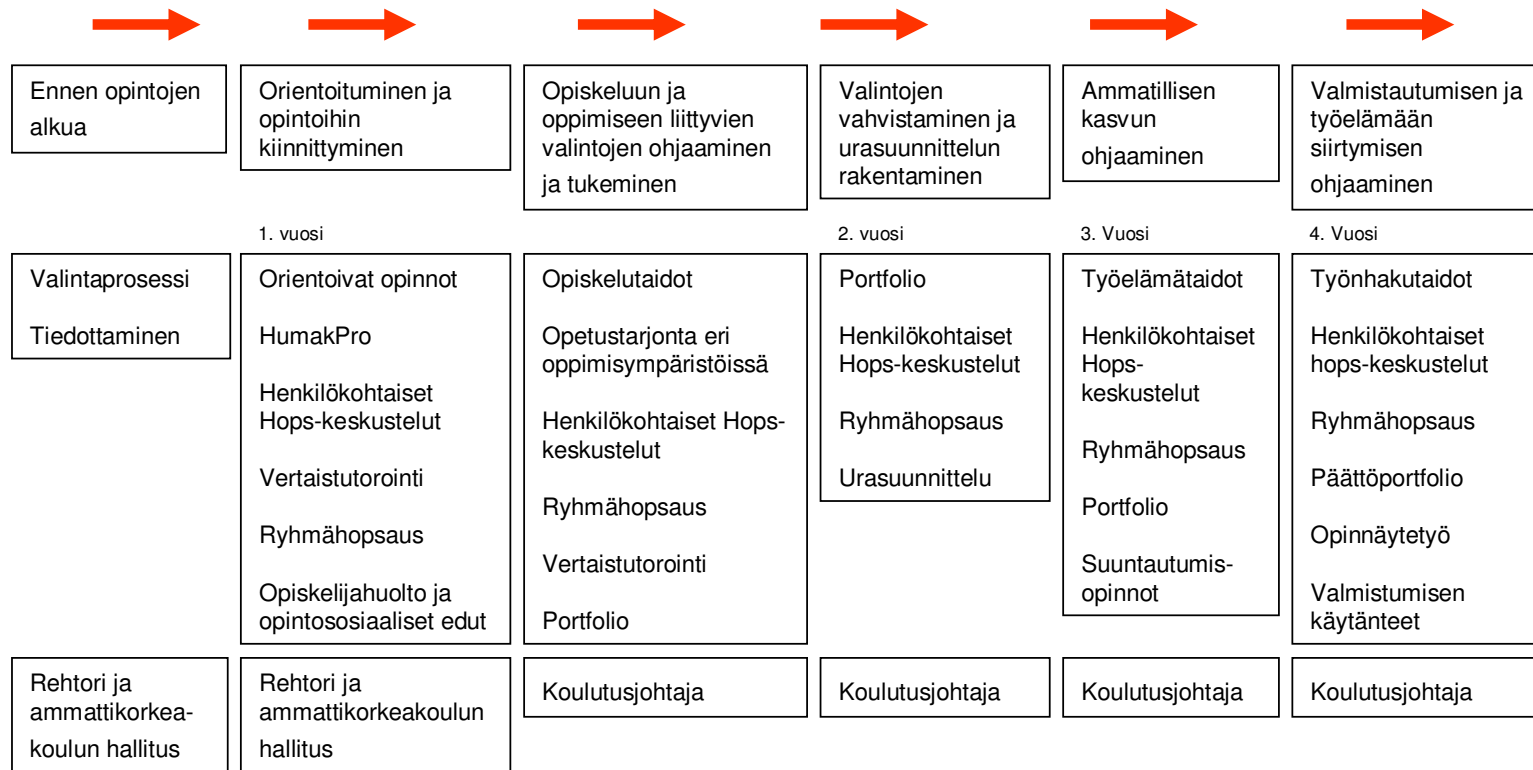
Vuorinen, R. & Sampson, J.P. 2000. Ohjaus opintojen suunnittelun ja arvioinnin tukena – strategisia kysymyksiä. Teoksessa Onnismaa, J., Pasanen, H. & Spangar, T. (toim.) Ohjaus ammattina ja tieteenalana 2. Ohjauksen toimintakentät. Opetus 2000. Jyväskylä: PS-kustannus, 46 -69.

LIITTEET

liite 1. Ohjausprosessin vaiheet

liite 2. Ohjausprosessi

Ohjausprosessin vaiheet

Lopuksi syntyy: persoonallisesti ammattitaitoinen työelämänkehittäjä tutkinnon laajuutta vastaavassa ajassa

Ohjausprosessi:

Prosessin vaihe	Tavoite	Tuotos	Toimijat ja toimivaltaiset päätöksentekijät	Dokumentit paikka Humakpro	Seuranta ja arviointi ja mittarit
Ennen opintojen alkua	Hakijalla on tietoisuus alasta, valintaprosessista ja opintojen aloittamisesta	Markkinointimateriaali Valintakoemateriaali Valintakoevaiheen informaatio Hyväksymiskirje ja tervetulo-kirje	Toimijoina opiskelija, hakutoimisto Opintosihteeri Tutorit Lehtorit	Yhteisvalintaopas Humakin www-sivut	Hakutilastot Valintakokeeseen kutsutut Valintakokeeseen osallistujille osoitettu kysely Opiskelijaksi ilmoittautuminen
Orientoituminen ja opintoihin kiinnittyminen	Opiskelija orientoituu ammattikorkeakouluopiskeluun ja ammattialaan. Opiskelija kiinnittyy opiskelijaryhmään. Opiskelijalla on valmius HumakPron käyttöön.	Karkea hops Opintosuoritukset (opintopisteet) Kirjatut hops-keskustelut	Toimijoina opiskelija Hops-ohjaaja Opintosihteeri Opiskelupaikkakunnan terveydenhuolto Tutorit Lehtorit Opiston avainhenkilöt Rehtori koulutusjohtajat	Opinto-opas ja Kampus-opas Pedagoginen strategia ja kuvaus Kelan materiaali Hops-keskustelun runko ja ohjeet Opiskelutaidot verkkomateriaali Teemakartta Käsikirjat	ZEF-kysely Opintopisteiden kertymä Orientoimisvaiheen arviointikeskustelu

Ohjausprosessi:

Prosessin vaihe	Tavoite	Tuotos	Toimijat ja toimivaltaiset päätöksentekijät	Dokumentit paikka Humakpro	Seuranta ja arviointi ja mittarit
Opiskeluun ja oppimiseen liittyvien valintojen ohjaaminen ja tukeminen	Opiskelija tiedostaa omat vahvuutensa ja heikkoutensa oppijana Opiskelija tiedostaa ja ymmärtää ops-tarjonnan, teemat ja oppimisympäristöt (7) Opiskelija orientoituu pofo-työskentelyyn	Opintopisteet Täydennetty hops Teemojen valinta oppimisympäristössä Osaamisen kartoitus	Toimijoina opiskelija, hops-ohjaaja, teemavastaavat, työvalmentajat, kv-koordinaattori Toiset opiskelijat	Opiskelutaidot ja hops – verkkomateriaali HumakPron hops-työkalu, teemakartta, opintokortti Opinto-opas, opetussuunnitelma,	Opintokortin opintopistekertymä Henkilökohtainen ja ryhmäohjaus - Teemoihin ilmoittautuminen annetussa aikataulussa Väliportfolio
Valintojen vahvistaminen ja urasuunnittelun rakentaminen	Opiskelija valmistautuu välinäyttöön Opiskelija valmentautuu työelämään	Väliportfolio Työoppimisraportit Oppimisprojektit Urasuunnitelma	Toimijoina opiskelija, hops-ohjaaja, teemavastaavat, työvalmentajat, Toiset opiskelijat	Opsin pofo-ohjeistukset Työoppimislomakkeet ja käsikirjat Teemaohjeistus	Hyväksytyt osallistuminen väliportfolion esittelyyn Työoppimisen opintopistekertymät

Ohjausprosessi:

Prosessin vaihe	Tavoite	Tuotos	Toimijat ja toimivaltaiset päätöksentekijät	Dokumentit paikka Humakpro	Seuranta ja arviointi ja mittarit
Ammatillisen kasvun ohjaaminen	Opiskelija pystyy valitsemaan suuntautumisopinnot, jotka tukevat hänen ammatillista kehittymistään Tuntee työelämän toimintatavat ja osaa toimia työyhteisössä Osaa suunnitella ja organisoida työtään	Suuntautumisopinnoilla tarkentunut hops (Persoonallisen ammattitaidon visio)	Toteuttajana Opiskelija, hops-ohjaaja ja työvalmentajat Teemavastaavat lehtorit	Opetussuunnitelma Opinto-opas Työoppimisen käsikirja Humakin työtori (www-sivut)	Työoppimisesta saadut opiskelijaan kohdistuvat palautteet, Arvioinnin nelikenttä Opintojen edistyminen
Valmistautumisen ja työelämään siirtymisen ohjaaminen	Opiskelijalla on työvälineitä työpaikan hakemiseen. Opiskelija osaa tuoda esille tietonsa ja taitonsa sekä tutkivan työtteen hallinnan Opiskelija tietää mitä hänen tulee tehdä valmistuakseen	Opinnäytetyö Päättöportfolio Tutkintotodistuspyyntö Tutkintotodistus Opala-kyselyn vastaukset	Toteuttajina kaikki opiskelija, lehtorit, opintosihteerit	Valmistumisen käytänteet Humakissa – dokumentti Tutkintosääntö	Hankeistetut opinnäytetyöt Tutkintojen määrä Työllistyminen Opala-kyselyn tulokset